

Yoko Tawada

Memoriile
unui urs polar

Traducere din limba germană
de Monica Tamaș

POLIROM
2022

Cuprins

Capitolul întâi	
Teoria evoluționistă din perspectiva bunicii	5
Capitolul al doilea	
Sărutul morții	83
Capitolul al treilea	
În amintirea Polului Nord	181

— Probabil pentru că măgarii din cărțile pentru copii pot să facă adunări și să citească. Îți amintești de măgarul din *Till Buhoglundă*? Nu era acolo un truc prin care măgarul părea să citească?

— Da, exact. Pe deasupra, lumea se gândește că măgarul nu e chiar cel mai luminat animal. Asta face contrastul nostru. Așa că ar trebui să punem în scenă opusul unui clișeu.

— Care ar fi clișeul în cazul urșilor polari?

— Că stau mereu pe gheață.

— Care e opusul gheții?

— Focul.

Felinele mari care sar prin cercuri de foc reprezentau un număr obligatoriu pe orice scenă de circ. Bărbatul meu și cu mine știam că nici noi nu puteam evita asta veșnic, dar ar fi fost prea banal să o punem pe Tosca să meargă prin foc. Aveam nevoie cel puțin de o poveste de fundal. De exemplu, puteam prelucra povestea Albei-ca-Zăpada sub formă de musical, unde Tosca, în rolul Albei-ca-Zăpada, ar fi sărit peste flacăra. Eu eram de părere că nu aveam nevoie de mai mult foc în circ: cifrele roșii care marcau deficitul financiar ardeau deja suficient de puternic. Pankov a instruit-o pe secretară să aducă cercul mare de foc din depozit fără să ne mai ceară părerea. În ziua următoare întreg echipamentul era deja curățat lună și montat în sala de repetiții. M-am prefăcut că nu-l văd și am exersat cu Tosca altceva: cum să mergem una lângă alta și cum să stăm față în față.

Soarele a apus și, odată cu apariția somnului, mi s-a îngăduit o nouă vizită în lumea de gheață. Acolo recunoșteam de fiecare dată o evoluție, ce era pe zi ce trecea tot mai intensă. Nu era nimic pe minus sau pe plus, nu existau cifre roșii sau negre, totul era pur și simplu progres. Nici o industrie, nici un spital, nici o școală. Existau doar cuvintele schimbate între viețuitoare.

— Am început să-ți scriu biografia, i-am spus Toscăi, care a strănutat surprinsă. Ți-e frig?

— Foarte amuzant. Am alergie la polen. Aici, la Polul Nord, nu înfloresc flori și totuși polenul dansează în aer și eu strănut tot timpul. E straniu că există polen fără flori.

— Am scris deja până imediat după nașterea ta. Ochii tăi nu erau încă deschiși. Tu și mama ta nu erați singure, a existat și o a treia umbră.

— Tatăl meu a vrut să trăiască cu noi, dar mama nu-i putea suporta prezența. Mărâia ori de câte ori apărea în raza ei vizuală.

— Nu e ceva normal pentru o ursoaică?

— Probabil că înainte era normal, dar și natura se schimbă de-a lungul istoriei.

Vocea Mama-liei era înspăimântătoare. Îmi era frică de ea, chiar dacă știam sigur că nu sunt în pericol.

Și oamenii pot să răcnească pentru a-i intimida pe ceilalți. La început folosesc cuvinte cu o semnificație anume, dar la un moment dat tot ce poți auzi este un răget care crește din limbă, iar cel căruiia îi sunt adresate acele răgete nu poate să răspundă decât cu un răcnet. În timp ce mă gândeam la lucrurile astea, mi-am amintit deodată cum tatăl meu ne-a părăsit și a plecat la Berlin. Cu cel de-al șaselea simț de copil, puteam simți un ghimpe minuscul în vocea mamei cu puțin înainte ca ea să se pună pe zbierat. Începeam să plâng din răsuputeri pentru a-i distrage atenția. Încercând să mă liniștească, uita de tata. Dar apoi el îndruga verzi și uscate, ceea ce o călca pe nervi. Mama îl privea sever și îi reproșa ceva cu o voce complet schimbată, iar tata răspundea exploziv, de parcă ar fi vrut să răstoarne masa cu tot cu farfurii.

Aceste amintiri care mă năpădiseră deodată puteau fi o adaptare personală a realității. Eu și mama nu vorbeam niciodată despre tata. Ea ieșea din casă dimineața devreme. Când

mă întorceam de la școală, era deja acasă și mă aștepta. A fost o femeie frumoasă, dar dimineața, după somn, ochii ei erau mici și zbârciți, iar după-amiaza obrajii îi erau lăsați. Simțeam adesea nevoia să-i privesc chipul cu mai multă atenție, dar îmi întorcea repede spatele și își vedea de treburile casnice. Pe spatele ei era imprimat un model colorat și otrăvitor, ce arăta ca o tarantulă, iar păianjenul acela urmărea mișcările mâinilor mamei, mișcându-se și el pe poliesterul neted și rece. Dar cum de scriu de fapt despre mine? Am întrebat-o pe Tosca:

— Ce îl făcea mândru pe tatăl tău?

— Mi-a povestit o dată că se născuse în aceeași țară cu Kierkegaard. Asta îl făcea să se simtă foarte mândru. Mama râdea și îi spunea: „Ce bine că vii dintr-o țară mică! Dacă aș începe să număr toți giganții culturii născuți în țara mea, n-aș termina niciodată“.

— Era un pic răutăcioasă.

— Mama era foarte inteligentă și permanent curioasă. De aceea a plecat în exil și a scris o autobiografie. Eu, pe de altă parte, nu pot să scriu, am nevoie de ajutorul oamenilor.

— E și asta o calitate: să accepți un ajutor străin. Lasă-mă să scriu despre viața ta!

În interiorul minții mele se lăsase o ceață deasă. În ce direcție merge mai departe povestea?

— Ce-i cu tine? m-a întrebat cineva, dar nu era nici Tosca, nici mama. Ești îndrăgostită?

În sfârșit am reușit să deschid ochii și am zărit în fața mea chipul soțului, mai întâi rânjind, apoi etalând semne de îngrijorare când nu am putut să-i ofer un răspuns.

— Cu cine umbli? Ai atâtea de făcut, că numai de o aventură n-ai timp. E cumva cineva din circ?

— Nu vorbi prostii! Hai să mai facem o repetiție.

— Tot timpul ăsta ți-am înșirat ideile mele de reprezentare, dar nu m-ai ascultat.

— Eram cu gândurile altundeva. În copilăria mea.

— Iarăși? Nu vrei mai bine să mergem la plimbare?

— Nu-i o idee rea. Trebuie să ne limpezim mințile.

Pankov a venit spre noi din direcția intrării principale. Probabil că arătam epuizați, altfel nu-mi dau seama care a fost motivul pentru care ne-a vorbit pe un ton protector:

— Tosca e o actriță adevărată, strălucește pe scenă. Sunt sigur că veți avea succes cu ea.

Imediat ce Pankov ne-a lăsat din nou singuri, soțul meu mi-a șoptit:

— A fost ironic, nu? Cum am putea să avem vreun succes? Azi merg din nou la bibliotecă. La circ nu-mi mai vine nici o idee. Senzația asta pe care o am, că sunt închis ca într-o cușcă, e insuportabilă. Nu mai pricep cum de mi-am putut petrece toată viața în circ.

Markus a dispărut din câmpul meu vizual, iar eu m-am așezat turcește în fața cuștii în care se afla Tosca. Îmi era greu să înțeleg senzația de a fi închis în circ, pentru că aici există tot sau, mai exact, totul revine la circ: copilăria, morții, prietenii. La ce mi-ar folosi să-i caut afară?

Am continuat să stau nemișcată și cu picioarele încrucișate acolo, în fața Toscăi. Se plictisea, așa că se întinsese pe spate și se juca cu propriile gheare. Am simțit o respirație fierbinte în ceafă. M-am întors și l-am zărit pe Honigberg stând în spatele meu.

— Ești singură? m-a întrebat rânjind.

— Nu vezi că suntem două? Dacă te-aș număra și pe tine, am fi deja trei.

— Markus a tulit-o din nou? Ești mereu singură. Nu ți-e urât?

— Nu veni prea aproape de mine. Ai pantofii murdari. De unde-ai adus atâta pământ?

— Am fost acolo unde nimănui nu-i e permis să meargă. Rânjetul împietrit pe chipul lui mi-a dat fiori.

Îmi amintesc și acum întinderea mlăștinoasă din jurul cercului. Când mă întorceam acasă după o vizită secretă, găseam adesea un atlas de murdărie pe pantofi. O dată m-a înspăimântat o pată, deoarece avea forma unei molii strivite. Îi puteam recunoaște umbra pe celălalt pantof. Am încercat zadarnic să curăț insectele de pe pantofi cu un mănunchi de buruieni. Noroiul era lipicios și mirosea oribil, probabil conținea excrementele unui carnivor. Acest gând a conferit deodată valențe sacre pământului de pe pantofii mei, așa că nu am mai vrut să îl curăț. Leii, pe care nu îi văzusem încă niciodată decât în cărți cu ilustrații, trăiau în apropierea cercului și, ca dovadă a acestui lucru, eu le purtam acum excrementele!

Am ascuns pantofii murdari în spatele unei găleți de pe verandă. Mama, care nu putea risca să piardă autobuzul de la ora cinci, trebuia să se trezească la patru, așa că la nouă seara avea deja ochii închiși sub plapumă. Am ascultat cu atenție: voiam să fiu sigură că respiră adânc și rar. Apoi m-am strecurat pe verandă ca să cercetez starea pantofilor. Pielea li se întărise și era galbenă din cauza pământului lipicios. I-am încălțat și am încercat să merg cu ei. La fiecare pas pielea rigidă îmi rodea călcâiele ca o hârtie abrazivă. Nu aveam altă opțiune decât aceea de a merge cu picioarele strâmbe, crăcănate, pentru a atenua durerile. Așa am devenit o iguană. Detestasem dintotdeauna animalele cu sânge rece, cum sunt reptilele și insectele. M-am descălțat de pantofi și mi-am dat jos și chiloții. Pulpele și burta îmi erau acoperite cu o blană albă ca zăpada. Luna privea dintre norii cumiți, luminându-mi ventrele goale.

M-am trezit din somn și am văzut-o pe Tosca. Dormea încolăcită în fața mea. Avea drept pernă brațul ei stâng. Ca o imagine a ei în oglindă, corpul meu era întins în aceeași poziție. Fusta îmi era mototolită obscen și nu-mi mai acoperea complet pulpele. Am netezit-o și m-am pieptănat repede cu degetele. În acel moment soțul meu a venit cu pași impunători spre mine. Părea că tocmai se întorsese de la bibliotecă.

— Ai dormit?

— Așa se pare.

— A fost cineva cu tine?

— Cine?

Am văzut lângă marginea fustei mele o urmă de pantof. Cineva cu pantofi murdari trebuie să fi stat aici.

În săptămânile următoare ne-au surprins câteva noutăți. Mai întâi Honigberg ne-a anunțat că va intra în sindicat. În legislația muncii exista o lege care le interzicea sindicatelor să refuze intrarea cuiva pe baza diferențelor etnice. Astfel, urșii polari au fost nevoiți să îl accepte pe cel mai dubios reprezentant al speciei *Homo sapiens*, adică pe Honigberg, în sindicatul lor.

A doua zi după ce a fost acceptat, Honigberg a propus să facă din circ o societate pe acțiuni. Doar că acest lucru trebuia să rămână un secret pentru cei din afară, așadar era necesar să se țină contabilitate dublă, deoarece evidența contabilă trebuia prezentată limpede și clar dinaintea statului. Dar angajații circului puteau organiza în interior o economie de piață liberă. Dacă acțiunile urmau să crească, se puteau achiziționa echipamente de scenă scumpe. O scenă nouă și atrăgătoare putea spori numărul de bilete vândute și, odată cu asta, și câștigurile. Sezonul următor va fi cu siguranță un succes, ar fi păcat să facem cadou angajaților statului câștigurile acelea mari, deoarece ei ar arunca profitul pe apa sămbetei, halind zilnic caviar cu lopata în restaurante pe valută și scaldându-se